

Зазначається, що вивчення предметів гуманітарних наук допоможе студентам розвивати та вдосконалювати свої комунікативні навички, які є важливою складовою їхньої підготовки, адже вміння встановлювати контакт, спілкуватися ефективно впливає на продуктивність їхньої майбутньої кар'єри. Доведено, що для покращення комунікативної та професійної підготовки майбутніх фахівців сфери послуг необхідно забезпечити заклади освіти сучасними комп'ютерними програмами з усіх предметів, забезпечити доступ до Інтернету всім учасникам освітнього процесу, поєднати сучасні освітні технології та традиційні форми й методи навчання. Доведено, що аналізовані особливості професійної підготовки фахівців сфери послуг сприятимуть конкурентоспроможності випускника на ринку праці.

Ключові слова: професійно-технічна освіта, сфера послуг, інформаційно-комунікаційні технології, комунікативні навички.

УДК 159.938-378.018.8

Олексій Корякін

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0002-3084-8796

DOI 10.24139/2312-5993/2021.09/058-069

ПРОФЕСІЙНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЗВУКОРЕЖИСУРИ В СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ

Мета статті – конкретизація значення комунікативної компетентності у професійній підготовці сучасного викладача звукорежисури; визначення та обґрунтування її основних компонентів та уточнення особливостей її формування в освітньому процесі вітчизняного закладу вищої освіти. Методи дослідження: системно-аналітичний та порівняльно-історичний. Комунікативна компетентність передбачає не лише наявність знань, умінь та навичок, а й готовність їх ефективного та доцільного використання у професійній діяльності. Найбільш актуальним напрямом подальших досліджень є розробка педагогічних умов та загальної технології формування комунікативної компетентності викладачів звукорежисури в закладах вищої освіти.

Ключові слова: компетенція, компетентність, комунікативна компетентність, професійна комунікативна компетентність, розвиток комунікативної компетентності, викладач звукорежисури, вища школа, заклад вищої освіти.

Постановка проблеми. Процеси суспільного розвитку та реформування в усіх галузях знань актуалізують нові вимоги до системи вищої освіти, упровадження осучаснених стандартів вищої освіти обумовлюють необхідність розвитку у здобувачів вищої освіти у процесі професійної підготовки таких якостей, як ініціативність, мобільність, самостійність, спроможність до ефективної міжособистісної взаємодії та професійної комунікації. Відповідно, наразі від різних груп стейкхолдерів сформувався запити з підготовки фахівців нового типу, спроможних до оперативної та продуктивної реалізації професійних обов'язків. Ефективність професійної діяльності залежить від багатьох обставин. Серед

чинників, які обумовлюють ефективність діяльності у професійній сфері, особливе місце посідає професійна компетентність, яка розуміється як інтегральна властивість, що визначає спроможність реалізовувати типові професійні задачі й вирішувати професійні проблеми, які виникають у реальних ситуаціях професійної діяльності, із застосуванням набутих знань, професійного та життєвого досвіду. Професійна компетентність не обмежується окремими особистісними якостями, їх системою або окремими навичками. Вона є відображенням не тільки потенціалу, що має людина та здатності його використовувати, але й продукує нові явища, якості життя та діяльності, що дозволяють особистості бути успішною (Lucia & Lepsinger, 1999). Професійна компетентність розглядається як основний компонент підсистеми професіоналізму, сфера професійних знань, коло завдань, які вирішуються, система знань, що постійно розширюються й забезпечують виконання професійної діяльності на високому рівні ефективності. До системи професійної компетентності належать взаємопов'язані характеристики: гностична (когнітивна), що відображає наявність необхідних професійних знань; регулятивна, що дозволяє застосовувати професійні знання для розв'язання професійних задач; рефлексивно-статусна, що надає право через визнання авторитетності діяти певним чином; нормативна, що відображає коло повноважень, сферу професійного знання; комунікативна, оскільки поповнення знань або практична діяльність завжди здійснюються у процесі спілкування та взаємодії (Rychen & Salganik, 2003). Отже, сучасний фахівець – це висококваліфікований професіонал, який має поєднувати загальну ерудицію з глибокими знаннями в конкретній галузі діяльності, спроможність виокремлювати стратегічні проблеми, установлювати взаєморозуміння та взаємодію з громадськістю, конкретною соціальною групою, окремими особами, тобто володіє культурою комунікативної діяльності. Відповідно, у переважній більшості наукових досліджень, присвячених професійній компетентності фахівців різних галузей, наголошується, що обов'язковою її складовою є комунікативна компетентність. У «Довіднику з комунікативної компетентності» зазначається, що від комунікативної компетентності значною мірою залежить спроможність людини досягти своїх цілей у соціальному житті (Rickheit & Srohner, 2008). Особливого значення набуває розвиток комунікативної компетентності викладача звукорежисури, оскільки його професійна компетентність значною мірою обумовлює процес професійної підготовки здобувачів вищої освіти в галузі звукорежисури, відповідно

виокремлення та аналіз складових комунікативної компетентності викладача звукорежисури є одним із актуальних напрямів досліджень у педагогіці вищої школи.

Аналіз актуальних досліджень. Комунікативна компетентність фахівців різних спеціальностей є предметом досліджень таких науковців, як: Т. Бутенко, Н. Завіниченко, О. Касаткіна, І. Козубовська, О. Краєвська, С. Макаренко, В. Назаренко, М. Тимофієва, В. Черевко та ін. Різні аспекти професійної комунікативної компетентності висвітлюються у працях С. Александрової, Д. Годлевської, О. Загородної, З. Підручної, Л. Пляки. Комунікативна компетентність із позицій педагогіки, психології, соціології, теорії комунікації, розкривається у працях зарубіжних учених L. Bachman, M. Canale, D. Dannels, J. Greene, K. Foss, J. Koester, D. O'Hair, A. Palmer, G. Rickheit, H. Widdowson, C. Sabee та ін. Водночас, проблема формування комунікативної компетентності як складової професійної підготовки викладача звукорежисури наразі не втратила своєї актуальності, оскільки підвищення її рівня в усіх сферах життєдіяльності, зокрема в музичному мистецтві та звукорежисурі, сприятиме раціоналізації механізмів управління суспільством; розвитку високomorальної, духовної особистості через зростання рівня відповідальності й розширення свободи, у яких особистість шукає свої життєві смисли.

Мета статті полягає в конкретизації значення комунікативної компетентності у професійній підготовці сучасного викладача звукорежисури; визначенні та обґрунтуванні її основних компонентів та уточненні особливостей її формування в освітньому процесі вітчизняного закладу вищої освіти.

Методи дослідження. Для реалізації мети використано: системно-аналітичний та порівняльно-історичний методи. Системно-аналітичний метод використовувався для уточнення змісту комунікативної компетентності сучасного викладача звукорежисури та визначення компонентів цього феномену; порівняльно-історичний метод використовувався для конкретизації підходів до трактування комунікативної компетентності та її складових, які були визначені різними дослідниками цього феномену.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі все ще відсутня єдина точка зору щодо диференціації дефініцій «компетенція» і «компетентність». У поглядах окремих дослідників (А. Колмогоров, Д. Новіков та ін.) ці поняття розглядаються як синонімічні, однак, ми поділяємо думку більшості науковців, які диференціюють ці категорії. Термін «компетентність» має іноземне походження і пов'язаний, передусім, із компетентнісним підходом в освіті, який сформувався у США.

Термін «competence» має англomовне походження і в перекладі означає як компетентність, так і компетенцію, що частково може обґрунтувати синонімічне трактування деякими науковцями понять «компетенція» і «компетентність». Разом із тим, у синонімічному ряду з поняттям «компетентність» стоять поняття «кваліфікація», «здібність», «уміння», а з «компетенція» – «правомочність», «юрисдикція», «підготовка». Значний внесок у теоретичне обґрунтування феномена компетенції здійснив дослідник Н. Хомський, який у середині минулого століття сформулював поняття «компетенція» і «компетентність» у системі теорії мови. Дослідники Д. Річін та Л. Селгенік (Rychen & Salganik, 2003) трактують компетенцію як готовність використовувати засвоєні знання, уміння й навички, а також способи діяльності для вирішення практичних і теоретичних завдань, а поняття компетентність – як володіння особою відповідною компетенцією, яка містить її особистісне ставлення до цієї компетенції й предмету діяльності. В. Ягупов та В. Свистун розглядають компетентність як підготовленість до здійснення певної професійної діяльності та наявність професійно важливих якостей фахівця, які сприяють цій діяльності. Вітчизняні науковці (Г. Данилова, О. Лошкіна, О. Пометун, та ін.) інтегрують до змісту компетенції не лише професійні знання, навички та досвід, але й здатність ефективно використовувати їх у професійно-практичній діяльності. Відповідно, компетентність розглядається в нашому дослідженні як більш широке поняття, складовими якого може бути сукупність певних компетенцій.

Дефініція «комунікативна компетентність» також наразі не має єдиного трактування. Найчастіше комунікативна компетентність розуміється як здатність установлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми. У складі комунікативної компетентності дослідники визначають певну сукупність знань, умінь та навичок, що забезпечують ефективне здійснення комунікативного процесу. Дослідник Дж. Грін (Greene, 2016) розглядає комунікативну компетентність як здатність людини до спілкування в одному та декількох видах мовної діяльності, що являє собою набуту в процесі природної комунікації або спеціально організованого навчання особливу якість особистості.

Дослідниця Д. Деннелс розглядає комунікативну компетентність як здатність ставити й вирішувати певні типи комунікативних задач; визначати цілі комунікації, оцінювати ситуацію, урахувати наміри і способи комунікації, бути готовим до змін власної мовленнєвої поведінки (Dannels, 2001). За результатами аналізу різних наукових джерел можна визначити, що комунікативна компетентність є узагальненою комунікативною властивістю

особистості, яка містить розвинуті комунікативні здібності, сформовані вміння і навички міжособистісного спілкування, знання про основні його закономірності. Таким чином, сформована комунікативна компетентність надає можливість фахівцю успішно вступати в різного роду контакти для вирішення комунікативних задач (передачі інформації, ведення переговорів, установлення та підтримки контактів тощо). Важливо акцентувати, що розвиненість комунікативної компетентності має незаперечне значення у виконанні професійних обов'язків як для звукорежисера (комунікація з технічним персоналом, артистами, адміністрацією), так і для викладача звукорежисури в закладах вищої освіти (комунікація зі здобувачами вищої освіти, колегами тощо). Водночас досвід указує, що рівень розвитку комунікативної компетентності обох означених категорій фахівців не завжди високий і поряд із високим рівнем професійної майстерності утворює протиріччя, яке може бути подолане у процесі професійної підготовки.

Систему комунікативних знань та вмінь, що утворюють комунікативну компетентність фахівця, складають: 1) знання норм та правил спілкування; 2) достатній рівень мовленнєвого розвитку (для того, щоб у процесі спілкування вільно передавати і сприймати інформацію); 3) розуміння невербальних засобів спілкування; 4) уміння контактувати з людьми з урахуванням їх статевих, вікових, соціокультурних, статусних характеристик; 5) уміння вести себе адекватно ситуації й використовувати її специфіку для досягнення власних комунікативних цілей; 6) уміння впливати на співрозмовника таким чином, щоб схилити його на свій бік; 7) здатність коректно оцінити співрозмовника як особистість, як потенційного конкурента або партнера й обирати власну комунікативну стратегію залежно від цієї оцінки; 8) здатність викликати у співрозмовника позитивне сприйняття власної особистості (Dumitriu, Timofti & Dumitriu, 2014). Усі перераховані характеристики мають характеризувати фахівців будь-якої галузі, відповідно, комунікативна компетентність є важливою складовою процесу професійної підготовки. Для забезпечення ефективності реалізації формування комунікативної компетентності необхідно конкретизувати її структуру.

Серед сучасних досліджень найбільш поширеним є такий компонентний склад комунікативної компетентності: 1) мотиваційний (готовність до вияву компетентності); 2) когнітивний (володіння знаннями змісту компетентності); 3) поведінковий (досвід виявлення компетентності в різноманітних стандартних та нестандартних ситуаціях); 4) ціннісно-смысловий (ставлення до змісту компетентності та об'єкту її використання);

5) емоційно-вольовий (емоційно-вольова регуляція процесу і результат виявлення компетентності) (Bagarić & Mihaljević Djigunović, 2007). Мотиваційний компонент містить бажання контактувати з оточуючими і передбачає формування в майбутнього фахівця розуміння необхідності встановлення комунікативних контактів із колегами та діловими партнерами з метою ефективного виконання професійних обов'язків. Когнітивний компонент містить оволодіння знаннями про вербальні та невербальні засоби спілкування, знаннями особливостей, структури, функцій професійного спілкування.

Когнітивний компонент також передбачає високий рівень професійної ерудиції, знання комунікативних стратегій, методів психологічного впливу; правил і прийомів риторики, полеміки, рефлексивного слухання. Поведінковий компонент передбачає формування вмінь реалізовувати комунікативні компетенції безпосередньо в умовах спілкування. Ціннісно-смысловий компонент передбачає готовність до реалізації комунікативної компетентності в спілкуванні. Емоційно-вольовий компонент передбачає вміння впливати на слухачів, керувати їхньою увагою і здатність керувати своїми емоціями у процесі спілкування.

Серед складових комунікативної компетентності дослідники виокремлюють також високий рівень володіння мовними засобами; правил і законів риторики в різних ситуаціях спілкування. Розвиток та реалізація комунікативної компетентності фахівця також пов'язана з його особистісними якостями (емоційно-вольовими, креативними, перцептивними), з оволодінням технікою спілкування, знанням психологічних особливостей людини тощо.

До означених компонентів комунікативної компетентності дослідники додають лінгвістичний, соціолінгвістичний та прагматичний. Лінгвістичний компонент передбачає знання лексики, фонології, синтаксису, а також знання, пов'язані з іншими аспектами мови. Соціолінгвістичний компонент пов'язаний із соціокультурними умовами застосування мови. До нього належать поняття, пов'язані з культурою носія мови та їх відображення у використанні мови, такі як: норми ввічливості, сприйняття правил поведінки в суспільстві, зокрема, й у професійному середовищі та ін. Прагматичний компонент пов'язаний із функціональним використанням засобів мови в мовленнєвій діяльності. Виходячи з визначених компонентів комунікативної компетентності, зазначимо, що розвиток цього феномену передбачає оволодіння філософськими, соціальними, лінгвістичними, особистісними підходами до професійної

діяльності майбутніх фахівців; розробку педагогічних основ професійної майстерності з урахуванням лінгводидактичних та управлінських напрямів. Водночас, необхідною є інтеграція в освітній процес проблемно-комунікативного методу та інтерактивних методів у викладанні дисциплін загального блоку та дисциплін професійної підготовки.

Аналіз процесів у системі кадрового забезпечення вищої освіти вказує, що проблеми професійної діяльності професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти значною мірою пов'язані з невисоким рівнем комунікативної компетентності, дефіцитом знань у галузі ефективного професійного спілкування, недостатнім рівнем сформованості професійно значущих особистісних якостей, що сприяють продуктивній педагогічній комунікації. Яскраво виражена оцінність висловлювань, їх домінантність та егоцентризм, безапеляційність та категоричність думок, неконструктивна позиція щодо партнерів зі спілкування, закритість та індиферентність до обговорюваних проблем характеризують комунікативну позицію й індивідуальний стиль педагогічної діяльності багатьох викладачів. Прагнення до жорсткого інтелектуального та позиційного домінування, інформаційного протиставленню себе аудиторії, монологізм як єдиний можливий спосіб комунікації простежується в комунікативній традиції багатьох викладачів закладів вищої освіти. Вимоги ринку праці в частині рівня та змісту комунікативної компетентності в сучасному освітньому просторі вступають в суперечності з наявним рівнем її розвитку.

Водночас, аналіз освітньо-професійних програм підготовки фахівців вказує на недостатню кількість дисциплін, які спроможні забезпечувати результати навчання, пов'язані з розвитком комунікативної компетентності; недостатнє застосування в освітньому процесі активних, тренінгових методів навчання; недостатня теоретико-методична підготовка здобувачів вищої освіти у сфері проблем спілкування, комунікативної компетентності; недостатньо сформоване необхідне методичне забезпечення та недостатній рівень готовності професорсько-викладацького складу до застосування інтерактивних форм роботи зі здобувачами вищої освіти в освітньому процесі. Означені аспекти особливо актуалізувалися в умовах вимушеного переходу до дистанційної освіти, пов'язаного з епідемічною ситуацією. З метою розвитку комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти у процесі професійної підготовки доцільним вважаємо перегляд підходів до організації освітнього процесу та методів, які в ньому використовуються. Доцільним вважаємо використання таких технологій, як проєктна, кейс-технологія; техніка «питання-відповідь», робота в малих групах; рольові та

ділові ігри, дискусії тощо. Ефективність викладання дисциплін зростає, якщо в освітньому процесі здобувачі вищої освіти отримують творчі завдання, що дозволяють оволодіти такими компонентами комунікативної компетентності, як: прогнозування і програмування комунікативної ситуації; знання й ерудиція; засоби спілкування (вербальні та невербальні); управління комунікативною ситуацією; комунікативна культура (загальна та національна); орієнтація на соціального партнера; мовленнєва компетенція. Так, під час вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу, що є обов'язковими для всіх освітньо-професійних програм, здобувачам вищої освіти можуть бути запропоновані такі завдання: скласти низку запитань із означеної проблеми; підготувати та провести дискусію з визначеної проблеми; змодельювати ситуацію спілкування з партнером, колегою, опонентом; сформулювати проблеми для виробничої наради тощо.

У процесі опанування таких навчальних дисциплін, як «Іноземна мова за професійним спрямуванням», «Філософія мистецтва» здобувачі вищої освіти можуть виконувати такі завдання, як підготовка матеріалів і презентація з мультимедійним супроводом інформації на визначену тему, пов'язану з майбутньою професійною діяльністю; розробка та реалізація ділових ігор. Зміст процесу розвитку комунікативної компетентності майбутнього викладача вищої школи передбачає інтеграцію інформації про сутність та специфіку педагогічної комунікації викладача, про особистісну (візуальну, кінестетичну) сторону комунікативного іміджу, про етапи, технології та техніки партнерської взаємодії. Партнерським, або суб'єкт-суб'єктним, спілкуванням є таке, у якому враховуються інтереси інших учасників взаємодії, і навіть їх почуття, емоції, переживання, визнається цінність особистості іншої людини (Dannels, 2001). Викладач – партнер не просто розуміє, що предметний зміст дисципліни, що викладається, є засобом розвитку особистості, що забезпечує поступове сходження здобувача освіти до професії, до культури, сенсу існування, а й створює організаційні та психологічні умови для того, щоб здобувач вищої освіти виявляв свою суб'єктність. За такого підходу істотно змінюється професійна позиція викладача: здобувач вищої освіти постає як партнер, який має певний життєвий досвід, а викладач дедалі більше виконує роль консультанта, модератора, тьютора. Необхідним компонентом розвитку комунікативної компетентності викладача вищої школи вважаємо оволодіння конкретними техніками партнерської взаємодії, які сприяють гармонізації психологічного клімату в аудиторії, допомагають знизити рівень емоційної напруги. Серед технік партнерської взаємодії виокремлюються: розпитування, перефразу-

вання, відображення почуттів партнера, резюмування, підкреслення спільності, підкреслення значущості партнера, регулювання емоційного напруження. Очевидною є тенденція розвитку комунікативної компетентності викладача, що визначається відмовою від авторитарного стилю комунікативної діяльності, заміною рольової взаємодії на міжособистісну, прийняттям позиції партнерства, співпраці, гармонізацією та ускладненням компонентів педагогічної діяльності. Викладач із високим рівнем комунікативної компетентності усвідомлює власну педагогічну унікальність, професійне призначення та створює умови для розкриття комунікативного потенціалу та професійно-особистісного розвитку здобувачів вищої освіти.

На наш погляд, великого значення для розвитку комунікативної компетентності набувають навчальні дисципліни за вибором здобувачів вищої освіти. Такі курси мають базуватися на теоретичних основах навчальних дисциплін циклу загальної підготовки та дисциплін циклу професійної підготовки відповідно до профілю навчання здобувачів освіти. Прикладом такої вибіркової дисципліни може бути «Психолого-педагогічний тренінг ефективної комунікації в галузі мистецтва» обсягом у 3 кредити ECTS, яка спрямована на поетапність засвоєння комунікативного досвіду, цілеспрямовану роботу над кожним компонентом комунікативної компетентності і як наслідок – розвиток комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. Унаслідок особливостей професійної діяльності звукорежисера, яка пов'язана значною мірою з музично-технічними аспектами й суттєвою різноманітністю професійної термінології та сленгових зворотів, що використовуються у звукорежисурі для майбутніх викладачів звукорежисури, актуальною є саме вибіркова дисципліна, спроможна інтенсифікувати формування компетентностей відповідно до стандарту вищої освіти за спеціальністю 025 Музичне мистецтво (який базується, зокрема, на компетентнісному підході), а саме ЗК 7 – здатність до міжособистісної взаємодії та СК 6 – здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти. Теми у програмі означеної навчальної дисципліни корелюють із компонентами комунікативної компетентності та спрямовані на їх формування, що в комплексі дозволить суттєво підвищити рівень комунікативної компетентності здобувачів освіти після опанування ними цієї дисципліни. Методичне забезпечення аудиторних занять обумовлене значною мірою творчим характером звукорежисури як виду діяльності та науково-педагогічної діяльності майбутніх викладачів. Під час добору методів та засобів розвитку

комунікативної компетентності у здобувачів вищої освіти необхідно враховувати, що освітній процес спрямований, передусім, на підготовку висококваліфікованого фахівця, професіонала своєї справи, тому освітня діяльність має бути побудована з урахуванням професійної специфіки здобувачів вищої освіти.

Доцільним вважаємо акцентувати, що будь-який фахівець, який отримав вищу освіту, здійснює за фахом різні види діяльності, значна частина яких безпосередньо пов'язана з діловим спілкуванням, процес якого оцінюється як із боку колег та ділових партнерів, так і з боку керівництва. Тому можна упевнено констатувати факт беззаперечної важливості комунікативної компетентності як складової професійної підготовки фахівця.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, комунікативна компетентність є складною інтегральною характеристикою особистості майбутнього фахівця. Комунікативна компетентність передбачає не лише наявність знань, умінь та навичок, а й готовність їх ефективного та доцільного використання в безпосередній професійній діяльності. Комунікативна компетентність має нормативний характер, містить у собі норми та правила комунікативної поведінки в суспільстві, є особистісною характеристикою майбутнього фахівця, у якій відображається і спрямованість здобувача вищої освіти на виконання майбутніх професійних задач, і його ставлення до обраної професії, до власної особистості й типу взаємодії з іншими людьми. Для викладача звукорежисури комунікативна компетентність є однією з найважливіших, оскільки сприяє оволодінню здобувачами вищої освіти загальними та спеціальними компетентностями та досягненню результатів навчання, визначених у освітніх програмах, за якими він викладає. Водночас особливості професійної діяльності в умовах запровадження елементів дистанційної освіти не сприяють розвитку комунікативної компетентності в освітньому процесі. Відповідно, більш глибокого та детального дослідження потребує розробка й обґрунтування педагогічних умов і загальної технології формування комунікативної компетентності викладачів звукорежисури в закладах вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Dannels, D.P. (2001). Time to speak up: a theoretical framework of situated pedagogy and practice for communication across the curriculum. *Communication education*, 50 (2), 144-158.
- Greene, J. O. (2016). Communication skill and competence. *Oxford Res Encyclop Comm.*, 1, 112-118.
- Lucia, A. D., Lepsinger, R. (1999). *The Art and Science of Competency Models: Pinpointing Critical Success Factors in an Organization*. San Francisco: Jossey-Bass/Pfeiffer.

- Rickheit, G., Srohner, H. (2008). *Handbook of Communicative Competence*. Gottingen: Hubert & Co.
- Rychen, D.S., Salganik, L.H. (2003). A holistic model of competence. In *Key competencies for a successful life and a wellfunctioning society*, (pp. 41-62). Cambridge, MA: Hogrefe & Huber Publisher.
- Bagarić, V., & Mihaljević Djigunović, J. (2007). Defining communicative competence. *Metodika*, 8 (1), 94-103.
- Dumitriu, C., Timofti, I. C. & Dumitriu, G. (2014). Communicative skill and / or communication competence? *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 141, 489-493.

РЕЗЮМЕ

Корякин Алексей. Профессиональная коммуникативная компетентность преподавателя звукорежиссуры в современной высшей школе.

Цель статьи – конкретизация значения коммуникативной компетентности в профессиональной подготовке современного преподавателя звукорежиссуры; определение и обоснование её основных компонентов и уточнение особенностей её формирования в образовательном процессе в отечественном высшем образовании. Методы исследования: системно-аналитический и сравнительно-исторический. Коммуникативная компетентность предполагает не только наличие знаний, умений и навыков, но и готовность их эффективно и целесообразно использовать в профессиональной деятельности. Наиболее актуальным направлением дальнейших исследований является разработка педагогических условий и общей технологии формирования коммуникативной компетентности преподавателей звукорежиссуры в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: компетенция, компетентность, коммуникативная компетентность, профессиональная коммуникативная компетентность, развитие коммуникативной компетентности, преподаватель звукорежиссуры, высшая школа, высшее учебное заведение.

SUMMARY

Koriakin Oleksii. Professional communicative competence of a teacher of sound engineering in a modern higher school.

The purpose of the article is to specify the importance of communicative competence in the process of professional training of modern university teachers of sound engineering and identification and justification of its main components. The purpose also includes clarifying the peculiarities of formation of the communicative competence in the educational process of domestic higher education institutions. Research methods: systems-analytical and comparative-historical. The systems-analytical method was used to clarify the content of the communicative competence of a modern university teacher of sound engineering and to determine the components of this phenomenon; comparative-historical method was used to specify the approaches to the interpretation of communicative competence and its components, which were identified by various researchers of this phenomenon. The practical significance of the study lies in the substantiation of a freely chosen discipline "Psychological and pedagogical training of effective communication in the field of art" which is directed at developing the communicative competence of university teachers of sound engineering in the process of professional training. Communicative competence presupposes not only the availability of knowledge, skills and abilities, but also the readiness to use them effectively and expediently in professional activities. Communicative competence includes norms and rules of communicative behavior in society, is a personal characteristic of the future specialist, which reflects orientation of the graduate to perform future professional tasks and his attitude to the chosen profession, his own personality

and type of interaction with others. For a university teacher of sound engineering, communicative competence is one of the most important, as it contributes to the mastery of higher and general competencies by higher education applicants and the achievement of learning outcomes defined in the educational programs in which he teaches. Peculiarities of professional activity in the conditions of using elements of distance education, which are conditioned with quarantine restrictions, do not promote development of communicative competence in the process of professional training. The most relevant area of further research is development of pedagogical conditions and general technology for the formation of communicative competence of university teachers of sound engineering in the educational process of higher education institutions.

Key words: *competence, competency, communicative competence, professional communicative competence, development of communicative competence, teacher of sound directing, higher school, institution of higher education.*

УДК 378.147

Ольга Кудріна

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-7364-1998

Інна Шишенко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-1026-5315
DOI 10.24139/2312-5993/2021.09/069-083

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО РОЗВИТКУ В УМОВАХ НУШ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ В КОНТЕКСТІ ШКІЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

У результаті сформованої інформаційно-цифрової компетентності учителі і учні вмітимуть використовувати різні джерела інформації, користуватися новими інформаційними технологіями та програмним забезпеченням. Отже, навчання економіки сьогодні неможливе без формування в учнів та удосконалення в учителів інформаційно-цифрової компетентності, яка забезпечує процес навчання дуже широкими можливостями у оволодінні економічними знаннями, уміннями, навичками, так і застосування їх у подальшому житті, у самоствердженні та самореалізації. На нашу думку, саме у технологіях мобільного навчання майбутнього бакалавра освіти закладено потенціал, що дозволяє стимулювати підготовку майбутнього бакалавра освіти до розвитку інформаційно-цифрової компетентності учнів в умовах реалізації шкільної економічної освіти на засадах НУШ.

Ключові слова: *професійна підготовка, майбутні бакалаври освіти, економічна освіта, мобільне навчання, мобільні додатки.*

Постановка проблеми. Економічна освіта в Новій українській школі передбачає не лише формування економічних компетентностей учнів, але й здатність оперувати економічними знаннями та застосовувати їх. Також на сучасному етапі розвитку України основними завданнями шкільної економічної освіти є забезпечення підґрунтя для вільного існування кожного у демократичній та правовій державі, для реформування ринкової економіки, для усвідомлення кожним громадянином спрямованості